

LUND UNIVERSITY

Bondestudenten som blev tidningsmakare : om Vänersborgslektorn Johannes Swedborg

Tersmeden, Fredrik

Published in:
Årsskrift / Vänersborgs söners gille

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Tersmeden, F. (2013). Bondestudenten som blev tidningsmakare : om Vänersborgslektorn Johannes Swedborg. I J. Bernling (Red.), *Årsskrift / Vänersborgs söners gille* (Vol. 82, s. 47-60). Vänersborgs söners gille.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE

ÅRSKRIFT 2013

Åttioandra årgången

Bondestudenten som blev tidningsmakare – Om Vänersborgslektorn Johannes Swedborg

Av

Fredrik Tersmeden

När man sysslar med universitets- och studenthistoria är det inte ovanligt att man hos sin publik stöter på uppfattningen att alla studenter i äldre tider – exempelvis 1800-talet – tillhörde en privilegierad elit. Man kan i och för sig hävda att detta stämmer i så måtto att det var en mycket liten grupp av landets ungdomar som över huvud taget fick möjlighet att bedriva akademiska studier och att dessa därmed var privilegierade per definition. Avser man däremot att de alla skulle ha utgjort sönerna till en socioekonomisk elit, en bunt rikemansyngel, är man fel ute. ”Flertalet studenter var fattiga, många rentav mycket fattiga, varför tillvaron vid universitetet blev ett slags överlevnadskonst” skriver idéhistorikern Carl Frängsmyr i en nyligen utkommen historik över Uppsala universitet under 1800-talets senare hälft.

Frängsmyr redovisar också siffror för studenternas rekryteringsbakgrund. Under perioden 1855-1870 utgjorde sönerna till den högsta gruppen inom tidens ståndssystem – adliga och/eller officerare – endast 11% av studentpopulationen. Prästsönerna stod för 23%, medan borgerskapets och tjänstemannakårens söner utgjorde den enskilt största gruppen med drygt hälften av kåren. Slutligen, längst ned i tidens officiella rangskala, fanns bönderna vars barn stod för 13%. Naturligtvis kunde de materiella förhållandena variera stort även inom dessa grupper. I många lägre tjänstemanna- och landsortsprästhem hade man det säkert mer knapert än exempelvis i ett storbondehushåll. Ändå får man förmoda att det var bland de 13 procenten ”bondestudenter” som några av de fattigaste unga akademikerna återfanns. Trots detta lyckades även dessa i många fall, tack vare gott läshuvud, hård vilja och i bästa fall stipendier från universitetet, ta sina akademiska examina och därigenom få möjlighet att avancera några pinnhål på den sociala skalan – göra det vi i dag skulle kalla en ”klassresa”.

I litterär form har dessa akademiska klassresenärer odödliggjorts av Sten Selander i en dikt just med titeln ”En bondestudent”. Här skildras

hur ynglingen från landet med sin ”maskinknutna slips” och ”vända och trådslitna rock” sitter i ”det fattiga rum där han bor”:

Däruppe, där lampan orörlig skiner
i kvällarnas tigande enformighet,
där röken har bitit i hundra terminer
sig fast bakom väggarnas bruna tapet
och spikarna blänka i gropiga tiljor
som nötts av otaliga trampade varv –
där samlades långsamt av benhårda viljor
vår andes fädernesarv.

[- - -]

I blåsiga höstar och frostiga vårar
de växte och hårdnade långsamt till män,
tills boken, som fläckats av skolpojken tårar,
med åren besegrats och blivit en vän.
Och lönen var ej blott en sådblandad kaka
som fattig adjunkt i ett klent pastorat –
men makten att hålla förtvivlan tillbaka
med stålblanka romarcitat.

Den här texten skall handla om en av verklighetens bondestudenter, om en fattig yngling som just via ”stålblanka romarcitat” avancerade till en aktad (om än inte förmögen) medborgare, samhällelig stöttepelare och opinionsbildande entreprenör i Vänersborg: läroverkslektor Johannes Swedborg.

Från Skaraslätten till Fyrisån

Johannes Swedborg föddes den 5 juli 1824 i trakten av Skara. Hans föräldrar, ett bondepar som brukade ”ett litet hemman” på Västgöta-slätten, hette Anders Petersson och Kerstin Persdotter. Rimligen bar deras son som ung inte det efternamn han senare livet skulle bli känd under utan helt enkelt ett patronymikon efter fadern, alltså Andersson. Det var vid denna tid inte ovanligt att universitetsstudenter med enklare bakgrund och sonnamn anhöll hos Kungl Maj:t att få antaga ett mer akademiskt eller borgerligt klingande efternamn. I Swedborgs fall tycks han dock redan ha genomfört detta byte innan han anlände till universitetet, så man får förmoda att detta skedde under hans skoltid.

Lektor Johannes Swedberg porträtterad av Vänersborgsfotografen Olle Presto. Bildkälla: Västarvet.

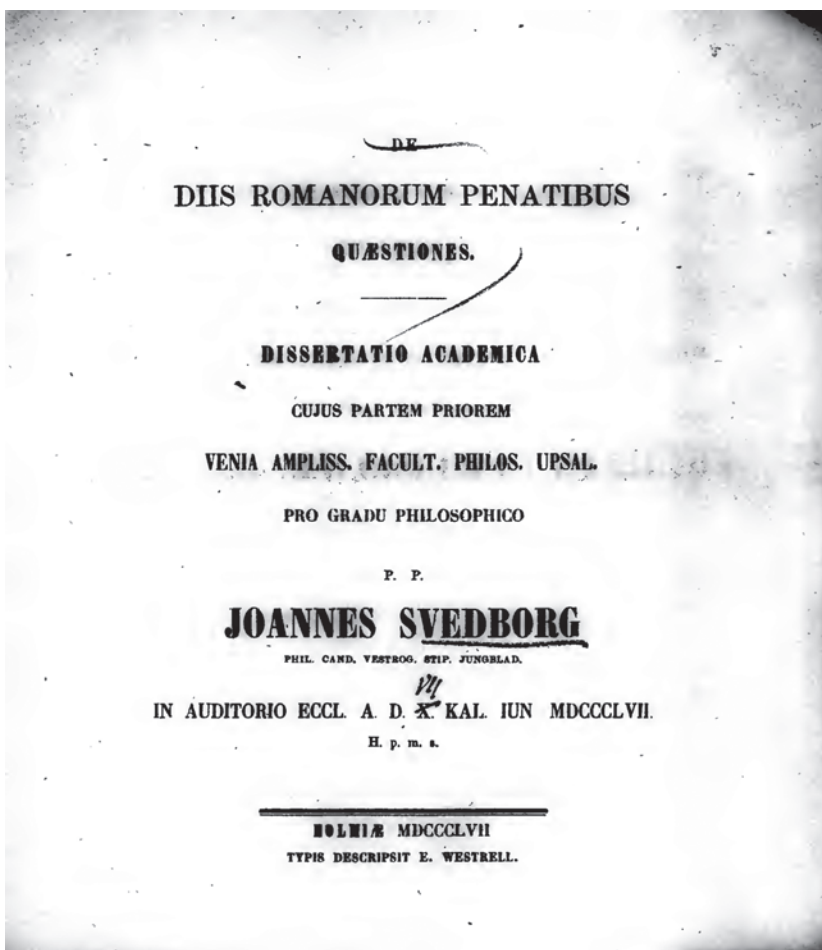
I förstone kan man tänka att namnvalet inspirerats av lärda namn som biskopen Jesper Swedberg och dennes son, andeskådaren Emanuel Swedenborg. En mer prosaisk delförklaring finns dock också: det torp som utgjorde Swedborgs föräldrahem bar namnet Sveaborg.

För unge Johannes erbjöds alltså möjlighet att studera. Vägen dit var dock inte spikrak, men vissa goda förutsättningar fanns med re-

dan från början. Ty även om hans uppväxtmiljö knappast var materiellt överflödande så var den andliga nivån troligen något högre än i tidens genomsnittliga bondehemman. Fadern Anders Petersson skall ha varit ”en ovanligt begåfvad man, som genom flitig läsning förskaffat sig en för sina villkor icke ringa bildning” och även uppmuntrade sina barn i samma riktning. Ekonomiskt utrymme att sätta den likaledes bokligt lagde sonen i skola fanns dock inte. Det var först sedan Johannes satts i tjänst som skrivare på ett kontor och hans överordnade varsnat gossens uppenbara läshuvud som en plats kunde ordnas för honom i Skara skola. Försörjningen under dessa skolår fick ynglingen ordna genom att själv undervisa andra på fritiden och lyckades därigenom kämpa sig fram till en studentexamen ”med vackra betyg” som 23-åring 1847. En något senare bondestudent från samma trakter, Bengt Liljebblad, har vittnat om hur hans mor – som också hade ambitioner för sin son – framhöll unge Swedborg som ett lokalt föredöme.

Senare under 1847 inskrevs Johannes Swedborg vid Uppsala universitet. Initialt verkar han dock inte så mycket ha kunnat koncentrera sig på de egna studierna utan fick främst ägna sig åt att vara ute på ”kondition”, det vill säga fortsatt agera privatlärare för försörjningens skull. Detta torde förklara att Swedborg först efter nio år, 1856, nådde fram till en filosofie kandidatexamen. Hans bästa betyg häri – två laudatur (”berömlig”, det högsta betyget) – hade han i estetik för dåvarande extra ordinarie professorn och skalden Bernhard Elis Malmström respektive i latin för professor Carl Edvard Zedritz. Som brukligt vid tiden disputerade Swedborg raskt efter kandidatexamen: 1857 kom hans magisteravhandling *De diis Romanorum penetibus quaestiones* (Frågor rörande de romerska hemmens skyddsgudar). Tack vare de senaste årens omfattande digitaliseringar av tryckt litteratur, inte minst i amerikanska universitetsbibliotek finns Swedborgs avhandling, för den intresserade och latinkunnige, numera faktiskt tillgänglig ”online” via databasen Internet Archive! Tre år senare, 1860, framlade Swedborg ytterligare en avhandling, *De Claudii Claudiani quod de raptu Proserpinae inscribitur carmine epico quaestiones* (Frågor rörande Claudius Claudianus episka sång betitlad ”Om Proserpinas bortrövande”) vilken gjorde honom till docent i latinska språket.

Så långt de rena studieaspekterna på Swedborgs Uppsalatid. Bondestudenten från Skaraslätten visade sig dock också väl så kapabel att smälta in i de studentikosa salonger som utgjordes av stadens nationsliv. Swedborg hörde genom sin bakgrund naturligt nog till Västgöta nation och i denna utsågs han till såväl bibliotekarie som sexmästare.

Titelsidan till Swedborgs latinska magisteravhandling (motsvarande vår tids doktorsavhandling). Även författarens namn är latiniserat. Bildkälla: Internet Archive.

De båda posterna speglar rätt väl två sidor av Swedborgs personlighet som i mycket syns ha utmärkt hans levnad: förkärleken för klassisk bildning å den ena sidan och för festivitas å den andra.

I nationen började Swedborg också utveckla sina litterära talanger, bland annat som författare till tvenne stycken inom den genre som senare skulle bli känd under benämningen spex. Vårterminen 1854 skrev han på egen hand ett stycke för nationsscenen kallat *En Walborgsmäs-*

sonattsdröm – Gudomlig komedi i 1 akt avslutad med 1 tablå, och redan hösten samma år var han, tillsammans en trio landsmän, en av medförfattarna till den uppskattade komedin *Den nye borgmästaren* (uppförd på Mårtensdagen 1854). De fyra upphovsmännen stod alla också på scenen i detta alster, även om Swedborg diskret nöjde sig med en repliklös roll som vaktmästare. *Den nye borgmästaren* gjorde sådan succé att manuset kom att utgivas av trycket och figurera i samtida uppsaliensisk memoarlitteratur.

I 1800-talets studentikosa Uppsala förekom en rik flora av parodiska ordenssällskap. Till de mest framträdande hörde det 1844 grundade Samfundet SHT. Ett flertal prominenta personer inom studentlivet i allmänhet och Västgöta nation i synnerhet var engagerade häri, däribland samtliga Swedborgs medförfattare till *Den nye borgmästaren*. Det är därför inte så konstigt att Swedborg samma år som dess premiär invaldes i SHT även han. I detta sällskap där särskilt sången och dikten omhuldades utmärkte sig Swedborg som författare av välflytande högtidsvers, däribland en längre hyllning till Bacchus (en gudom som hyllades icke blott i SHT utan nog så flitigt även i studentlivet i allmänhet). Som ett resultat avancerade han snabbt i samfundets gradsystem och efter endast fem år utsågs han 1859 till dess stormästare. Samtida vittnesmål indikerar att han fullgjorde uppdraget med stor värdighet, kanske till och med gränsande till det väl högstämnda, men också visande prov på sin ”humoristiska natur”.

Swedborgs tid som SHT:s högste styresman blev dock kort. Som ovan nämnts var det vid denna tid han framlade sin andra avhandling och det var nu hög tid för den mångårige – och rimligen nog så skuldyngde – studenten att börja se sig om efter en yrkeskarriär. Och som denna kom att materialiseras i form av en lärartjänst på annan ort lämnade Swedborg under år 1862 såväl Uppsala som sin aktiva bana som SHT-broder. Den 30 maj detta år tillträdde han sin anställning som lektor i latin, grekiska och historia vid vad som då hette Venersborgs högre allmänna läroverk. Han skulle förbli på denna post till sin död ett kvartssekel senare.

En mångbetrodd medborgare

Swedborgs flytt till Vänersborg sammanföll med en genomgripande reform i det svenska samhället: antagandet av de nya kommunalförordningar som alltjämt utgör grunden för våra dagars kommunala självstyre. Som ett resultat av detta gick vänersborgsborna på senhösten 1862 för första gången till lokalt val för att utse stadsfullmäktige. En av dem

som valdes in var Johannes Swedborg. Med sina 1 546 röster placerade han sig i och för sig sist bland de invalda, men att någon som då ännu inte hade bott i staden mer än några månader gavs detta förtroende tyder på att Swedborg måste ha gjort ett gott första intryck på orten.

Lektor Swedborg tycks endast ha tillhört fullmäktige under en mandatperiod. Dock fortsatte han även efter detta att regelbundet figurera i stadsfullmäktiges protokoll genom andra kommunala uppdrag under sin återstående livstid. Bland annat återvaldes han i åtskilliga år som revisor för stadens flickskola. Han ingick också under såväl 1860- som under 1880-talet i kommunalt tillsatta kommittéer med uppdrag att utreda lokal- och nybyggnadsbehov för såväl denna flickskola som för vid det läroverk där han själv arbetade. Också på riksplenet hade Swedborg förtroendeuppdrag: från 1878 var han justitieministerns lokala tryckfrihetsombud.

Staden Vänersborg för sin del nöjde sig nu inte bara med att ta lektor Swedborgs administrativa kompetens i anspråk. Också de mer retoriska och ceremoniella talanger som han odlat i Uppsalas nations- och ordensliv togs till vara. När staden 1864 skulle fira femtioårsminnet av den svensk-norska unionens ingående blev Swedborg icke blott invald i den tre man starka festkommittén utan utsågs också att hålla den officiella ”orationen” vid själva festligheten. Och detta var inte enda gången vältalaren Swedborg luftade stämbanden inför publik under sina lektorsår. Den 28 maj 1867 kunde man exempelvis i *Tidning för Wenersborgs stad och län* läsa om en stor västsvensk konsert och ”folkfest” arrangerad i värdshuset Kasens trädgård. På programmet stod såväl instrumentalmusik som körsång med tillresta sångare från både Borås och Uddevalla. Vid en efterföljande festlighet samlades sångare och inbjudna gäster ”kring bålarna i värdshuset Kasens stora salong” varvid många skålar utbringades, däribland av föremålet för detta kapitel:

”Lektor Swedborg upptog skålen och uppdrog derwid en kort historik af de öden Elfsborgs läns södra provinser genomgått, huru dessa alltmera ljusnat och huru denna undangömda wrå af ett folkrikt län snart skall blifwa uppmärksammadt och gå en förhoppningsfull framtid till möte m. m. samt slutade med att förestå en skål för Borås stad”.

Det är inte utan att man misstänker att lektor Swedborg i denna festliga blandning av manskörstoner, punsch och högtidstal kan ha känt sig smått återbördad till stämningarna under sin Uppsalatid. Att han saknade dessa och inte minst samvaron i SHT är högst troligt. Man vet i vart fall att det under dessa decennier gjordes propåer gentemot

SHT i Uppsala om att få bilda en filialloge i Vänersborg. Swedborg är högst misstänkt som tänkbar kraft bakom dessa påstötningar, men så också hans läroverkskollega och överordnade, rektor Thiodolf Bergman, vilken även han hade ett likartat förflutet. Något lokalt SHT i Vänersborg blev det nu inte den gången. Däremot fanns sedan 1839 ett annat, och kanske i viss mån likartat, ordenssällskap på orten: en lokal loge av Par Bricole. I detta av bland annat Carl Michael Bellman grundade sällskap blev Swedborg medlem och kom också att inneha poster. Åren 1880-1881 var han dess "proto notarie" (sekreterare) och 1887 tillträdde han som dess "styrande mästare". Det sistnämnda uppdraget upphörde dock redan med hans död påföljande år. Johannes Swedborg var alltså in i det sista en aktiv sällskapsbroder.

Lektorn blir redaktör

Under sina Vänersborgsår nöjde sig Swedborg dock inte med att odla sin retoriska och litterära förmåga muntligen inför mer eller mindre öppna eller slutna sällskap. Hans kanske mest imponerande projekt var i stället att på egen hand grunda och ge ut en ny tidning i staden. *Wenersborgs-Posten* hette den och utkom med sitt första provnummer den 21 april 1866. Projektet kunde synas djärvt, inte minst som det redan fanns en tidning på orten, men den nyvordne redaktören menade att behovet var påkallat. "Wenersborg", skrev han, "är ett samhälle, hvars tillvaro för närvarande betecknas genom lifliga rörelser till framåtskridande i alla riktningar" och två tidningar skulle bereda ett större utrymme för nödiga diskussioner under en sådan utveckling.

Av redaktörens programförklaring framgår vidare att han ställde sig positiv till såväl de genomförda kommunala reformerna som till den förestående representationsreformen (ståndsriksdagens avskaffande), men rörande övriga konkreta politiska åtgärder, fortsatte han, "skola [vi] här ej trötta våra läsare med ett tomt uppräknande af alla de frågor rörande fattigvård, folkundervisning, helsovård och flerehanda viktiga ämnen, som ännu i den dag som är högt ropa på lösning". I stället nöjde han sig med att mer övergripande dra en lans för vad hans tidning ansåg vara det stora målet såväl lokalt som nationellt:

Detta mål: den sedliga förädlingens och den sanna humanitetens stora mål, kan enligt vår uppfattning endast ernås i samma mån som frihetens princip i hvarje riktning, i det stora med det lilla, hinner förverkliga sig på jorden. Det är ej nog med att, i likhet med hvad som egde rum hos antikens folk, ett större eller mindre antal bland samhällets utvalde tillegnar sig hela den yppiga blomman af en förfinad civili-

sation. Det båtar föga att några tusendetal af patricier på höjderna med hänryckning lyssna till de vises röster och skaldens sång, om djupet hvimlar af dessa millioner samhällets olycksbarn, som, födda i mörkret, af mörkret lefva och i mörkret dö. Det är då med en sann glädje människovännen måste erkänna, att det moderna samhället åtminstone hunnit så långt, att det i principen erkänner hvarje sin medlems rätt till upplysning och frihet.

Redaktör Swedborg framträder här inte bara som den klassiskt bildade retorikern utan också som en sannskyldig liberal idealist, och den linjen fortsatte hans avisa också att följa. Dess första reguljära ledare bar exempelvis rubriken ”Är Sverige ett kristligt samhälle?” och bjöd på åtskillig ironisk kritik mot konservatismen inom statskyrkan. Senare ledare och artiklar förespråkade bland annat frihandel och hyllade tekniska framsteg. Den under året invigda transatlantiska telegrafkabeln hälsades sålunda som ”ett stort verk i fredens tjänst” och ”en af de största triumfer, som människoslegtet hittills firat”. Även till landet i kabelns andra ända ställde sig tidningen mycket positiv: USA beskrevs som ”i mycket en mönsterstat”, icke minst i dess syn på ”arbetet som civilisationens grundpelare”. Till det pågående kriget mellan Preussen och Österrike intog *Wenersborgs-Posten* däremot en mot båda sidor kritisk, närmast pacifistisk hållning. Det liberala och framstegsvänliga patoset kunde dock även kombineras med det fosterländska och historiskt värdande – redaktören var ju trots allt lektor ibland annat historia. I en notis rörande Westergötlands Fornminnesförening konstaterade tidningen således att ”ingenting kan vara för fosterlandsvännen mera glädjande än att förnimma den lust som allt mera gör sig gällande att bevara våra fornminnen”.

Wenersborgs-Posten redigerades av allt att döma mer eller mindre av Swedborg ensam, något som bland annat avspeglar sig i en påfallande fokusering på skolrelaterade nyheter. Redan under den första dryga månaden tidningen utkom hann den rapportera utförligt om ett ”nytt läroverkshus i Wenersborg”, om att föreståndaren för Gymnastiska Centralinstitutet, Gustaf Nyblæus, inspekterat ”gymnastikväsendet samt sundhetsförhållandena i allmänhet vid härvarande elementarläroverk” och om vårterminens examina. Ett annat område där redaktörens personliga bakgrund och intressen tycks ha givit en viss slagsida är rapporteringen från övriga Sverige, där Uppsalarelaterade nyheter får ett nog så påtagligt utrymme. Man torde med viss rätt kunna fråga sig hur pass intresserad den genomsnittlige vänersborgaren var av att få veta

att den nya utgåvan av Uppsala universitets katalog utkommit, höra om de senaste avlagda kandidatexamina eller om hur Swedborgs gamla nation, Västgöta, firat sitt inspektorsskifte. Och när en ny landshövding i Skaraborgs län, Carl Malmsten, tillträdde hyllade *Wenersborgs-Posten* denne som ”utan allt tvifvel ett af de mest glänsande snillen fäderneslandet någon tid fostrat”. Till saken hör att Malmsten tidigare hade varit professor vid Uppsala universitet och dess rektor under en del av Swedborgs studietid...

Men Swedborgs uppsaliensiska förflutna kunde också skymta till i den tidigare spexförfattarens formuleringskonst som kunde erbjuda nog så humoristiskt ironiska slängar. Så exempelvis i denna recension av en friluftsföreställning i den tidigare nämnda Kasens trädgård:

Nu kan man icke begära så mycket för 50 öre, det är sannt [sic!]; men så visade sig också att quintessensen af nöjet var temligen noga afvägd efter det låga priset.

Wenersborgs-Posten utkom endast med två nummer i veckan och till icke ringa del fylldes den med notiser som var saxade rakt av ur andra svenska och nordiska avisor – ett vanligt arbetssätt inom 1800-talets svenska lokalpress. Likväl bör det ha varit ett styvt arbete för Swedborg att vid sidan av sin lärartjänst och andra uppdrag få ut tidningen. Att projektet ansträngde sin utgivare även på ett annat sätt framgår av en notis i en pressgranne, tidningen *Kalmar*, från januari 1867. Där rapporterades att ”Wenersborgspostens redaktör, lektor J. Swedborg har gjort konkurs. Tillgångarna uppgå till 2.919 rdr 79 öre och skulderna till 22.345:68”. På något sätt lyckades Swedborg dock denna gång komma ur den ekonomiska knipan och fortsatte att kämpa på med sin tidning fram till utgången av 1872. Därefter fick vänersborgarna ånyo nöja sig med blott en lokal tidning. Swedborg däremot tycks även fortsatt ha fått dras med ekonomiska problem. Vid stadsfullmäktigevalen 1884 underkändes en på honom lagd röst då han ”enligt hvad Magistraten kändt vore, afträdt sin egendom till konkurs, men derefter icke visat sig vara från borgenärernes kraf fri”.

Nedläggningen av *Wenersborgs-Posten* innebar dock inte ett totalt slut för Swedborgs redaktionella gärning. År 1878 valdes han till sekreterare i länets norra hushållningssällskap och blev som sådan även redaktör för sällskapets tidning, vilken han redigerade fram till sin bortgång. Detta bör förhoppningsvis ha varit ett både arbetsmässigt och ekonomiskt mindre krävande tidningsmakaruppdrag.

Eftermäle och efterlevande

Läroverkslektorn, tidningsredaktören, stadsfullmäktigeledamoten och ordensbrodern Johannes Swedborg avled den 16 juni 1888, ännu inte 65 år fyllda. I samband med hans begravning höll hans överordnade, den nämnde rektor Thiodolf Bergman, ett minnestal som också trycktes. Det heter däri bland annat att:

”Sedan år 1862, då Swedborg utnämndes till lektor vid härvarande läroverk, har han oafbrutet tillhört vårt samhälle, hvarföre de uppdrag och erkännanden, som sedan kommit honom till del, torde vara för hvar och en bekanta.

Djupa och grundliga voro lektor Swedborgs kunskaper, synnerligast inom det ämne, i hvilket han i skolan undervisade; men äfven inom andra områden var han väl hemmastadd, alldeles främmande knappast för något.

Då med denna mångsidiga bildning voro förenade den samvetsgrannaste pligttrohet, den mest exemplariska ordentlighet vid fullgörandet af alla åligganden, så var det ock naturligt, att hans verksamhet skulle bära rika frukter – men utom dessa grundligare och djupare egde äfven lektor Swedborg i

hög grad de älskvärda egenskaper, som göra en människa eftersökt och gerna sedd inom kamrat- och sällskapslifvet, och få torde derföre de vara, som egt så många icke blott bekanta utan äfven vänner som han.

Ordets gåfva var honom i icke ringa grad förlänad, och allt som flöt ur hans penna utmärkte sig lika mycket genom tankens skärpa som formens skönhet och harmoni”.

Johannes Swedborg efterlämnade vid sin en död änka och tre söner. Hans maka sedan mer än ett kvartssekel hette Sofia Amalia (eller Amélie), född Ramstedt (1836-1919). Av sönerna gick den äldste, Anders

DÖDE.
(Gen. S. G. A:s-B. i Göt.-Post. 1 g.)

Tillkännagifves
att
min ömt älskade make
**Lektorn vid Venersborgs högre
allmänna läroverk,**
E. N. O.,
Filosofie Doktorn
Johannes Swedborg
stilla afled
i Venersborg den 16 Juni 1888
kl. 10,15 e. m.
i en ålder af 63 år, 11 månader
och 11 dagar,
djupt sörjd och saknad af mig,
trenne söner samt släktingar
och vänner.
Amélie Swedborg,
född Ramstedt.
Sv. Ps. 491: 2, 3.

De P. B.-bröder, hvilka önska
följa Br. O. M. till hans sista
hvilorum, torde samlas i vestra
plantaget onsdagen den 20 den-
nes kl. 1 e. m.

*Johannes Swedborgs dödsannons i
Tidning för Venersborgs stad och
län den 18 juni 1888. Därunder ett
särskilt meddelande riktat till den
dödes bröder i Par Bricole.
Bildkälla: Kungliga biblioteket.*

(1863-1889), bort redan året efter fadern och nedlades i samma grav som denne på Strandkyrkogården i Vänersborg. Son nummer två, Herman (1865-1926), fick däremot ett längre liv, blev jurist och slutade sina dagar som häradshövding i Medelpads västra domsaga. Yngste sonen Ernst (1867-1934), vilken vid faderns död ännu bodde hemma, blev som vuxen cheftjänsteman vid ett försäkringsbolag och slog sig ned i Göteborg. Så gick alltså släkten Swedborg, tack vare en begåvad bondestudents flit, på två generationer från fattiga jordbrukare till solid medelklass.

Källor i urval

A. Tryckta källor

G. Th. Bergman: *Minnestal öfver Lektor Johannes Swedborg, hållet i sorgehuset Onsdagen den 20 juni 1888* (Vänersborg 1888)

Bidrag till Samfundet SHT:s historia under åren 1844-1894 (Uppsala 1895)

S. G. Dahl: *Läroverks-Matrikel för år 1885* (Stockholm 1886)

Carl Frängsmyr: *Uppsala universitet 1852-1916* (Uppsala universitets historia 1793-2000, band 2:2; Uppsala 2010)

Axel Hackzell: *Några anteckningar om Upsaliensiska studentspex* (Uppsala 1923)

Johannes Sundblad: *Uppsalalif* (Stockholm 1884)

Wenersborgs-Posten, årgång 1866

B. Databaser och digitaliserade källor

Digitaliserade svenska dagstidningar (Kungliga biblioteket; med skannade årgångar av bl a *Tidning för Wenersborgs stad och län*)

Stadsfullmäktigeprotokoll för Vänersborg 1862-1888 (www.lokalhistoria.nu)

Sveriges befolkning 1880 och Sveriges befolkning 1890 (Sveriges släktforskarförbund i samarbete med SVAR).

Sveriges periodiska litteratur (Kungliga biblioteket)

C. Övriga källor

Uppgifter ur Uppsala universitetsarkiv meddelade av universitetsarkivarie Johan Sjöberg.

Uppgifter om Swedborgs aktiviteter i Par Bricole meddelade av Peter Johansson, Vänersborgs museum.

Tack till universitetslektor Cajsa Sjöberg, Lund, för hjälp med att tolka Swedborgs latinska avhandlingstitlar.

Fredrik Tersmeden (f. 1968) är fil kand med historia som huvudämne och verksam som arkivarie vid Lunds universitetsarkiv. Han är vidare medlem av Samfundet SHT:s filialloge Absalon i Lund och denna text utgör en bearbetning av ett kapitel ursprungligen författat till antologin SHT:s Stor-Mästare (Uppsala 2011).